

Jolanta Skubisz

dr nauk społecznych w zakresie pedagogiki
Adiunkt Akademia Humanistyczno-Ekonomiczna

Łódź, Polska

Członek Zespołu Pedagogiki Społecznej
przy Komitecie Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk w Warszawie

Łódź, Polska

ORCID: 0000-0002-2171-4454

e-mail: j.skubisz@wp.pl

SUWERENNOŚĆ W TEORII I PRAKTYCE PEDAGOGICZNEJ

Streszczenie. Zagadnienie suwerenności i jej formy tj. suwerenności pedagogicznej (suwerenności w pedagogice) jest niezwykle ważne nie tylko w teorii, ale i dla praktyki pedagogicznej. Z jednej strony, z wielu względów doktrynalnych nie sposób marginalizować kwestię tożsamości paradygmatu pedagogiki oraz przymiotu (cechy) suwerenności władzy pedagogicznej w procesie wychowania, kształcenia i edukacji, a z drugiej zaś strony – z tematem suwerenności w pedagogice wiąże się szereg stereotypów i uprzedzeń, przenikających wraz ze światopoglądem poszczególnych autorów do kontrowersyjnej idei suwerenności, przede wszystkim w ramach władzy pedagogicznej.

Dotyczy to tutaj także definiowania i badania różnego rodzaju obiektów (przedmiotów) zainteresowania samej przecież pedagogiki, tj. m.in. tożsamości, wolności słowa, poglądów oraz nauki, samodzielności, autorytetu, autonomii, podmiotowości, indywidualizmu, rozumu, wiedzy różnego rodzaju, odpowiedzialności, a w szczególności cechy „suwerenności i suwerennego”.

Niniejsza publikacja jest zatem próbą identyfikacji, występujących tu stereotypów oraz poszukiwania conceptualizacji wiedzy na temat abstrakcyjnej idei suwerenności pedagogicznej (suwerenności w pedagogice), która przecież realnie istnieje.

Słowa kluczowe: suwerenność, władza pedagogiczna, autorytet, suweren.

Wprowadzenie. Z pojęciem suwerenności ściśle związane jest pojęcie państwa, jest ono ocennym elementem władzy danego państwa, którą teoretyk państwa i historyk myśli politycznej identyfikuje w materii badawczej. Do tej identyfikacji należy także m.in. przestrzenny i suwerenny charakter samego państwa oraz legitymizacja jego władzy.

Oryginalną teorię suwerenności, a zarazem i suwerena, jako czynników porządkujących świat pojęć państwowych i prawnych opracował Jean Bodin (1530-1596).

Metodologia Jeana Bodina (Bodinus) zakładała ustalenie fundamentalnych dla państwa pojęć, jak: suweren urzeczywistniający suwerenność i w praktyce sprawujący władzę, przy czym podmiotowość suwerena przesądzać miała o formie

ustrojowej, a metody sprawowania przezeń władzy nadawać miały w każdej formie konkretne treści (zob. więcej: Sylwestrzak, 2002, s.7-22).

W bogatej literaturze, która powstała od czasów pojawienia się teorii, dzieła Jeana Bodina (Bodin, 1958), problematyka suwerenności była omawiana pod wieloma zasadniczymi względami. Można sformułować całą listę zagadnień, które teoria suwerenności państwa zalicza do centralnych, a jest to przede wszystkim uznanie – iż suwerenność jest przymiotem (cechą) władzy państwowej. Ta określona władza – jest najwyższą, nadrzędną i niezależną. Suwerenna władza i porządek są przede wszystkim funkcją narodu i społeczeństwa, opinii publicznej oraz gospodarki, a także i Kościoła. Władza ta ma szczególne kompetencje tj. wskazywanie dziedzin i spraw, które reguluje na rzecz dobra społecznego, publicznego i prywatnego. Wreszcie zaś jest to także kwestia kwalifikacji samego pojęcia suwerenności: czy jest ono pojęciem – prawniczym, filozoficznym, politologicznym czy też pedagogicznym?

Niewątpliwie właściwości suwerenności mieszczą się w treści pytania o samą istotę władzy suwerennej jako formy politycznego i administracyjnego bytu, wedle logiki aktualnej praktyki suwerennej.

Suwerenność to przecież ważna społecznie praktyka, mające swoje dzieje a zarazem jak najbardziej aktualna, obchodząca i dotykająca nie tylko każdą jednostkę, ale i także każdą społeczność środowiska pedagogicznego oraz władzę publiczną (państwową), w tym i pedagogiczną.

Niezależnie od swojego praktycznego wymiaru suwerenność jest także abstrakcyjną ideą, która realnie istnieje i jest obecna w refleksji filozofów, prawników, polityków, ale i niewątpliwie także pedagogów, nabierając sensów i znaczenia w różnych kontekstach przestrzennych i czasowych (Einstein, 2021, s.21, 79-96).

Wreszcie suwerenność, jest też przedmiotem badań naukowych, empirycznych i teoretycznych (Czaputowicz, 2013; Szlachta, 2015ab; Tacik, 2015).

Czy w tym przedmiocie badań należyte miejsce znajduje suwerenność pedagogiczna? Na ile pedagogika jest gotowa poważnie i realnie odpowiadać na kluczowe zagadnienia, zjawiska właśnie suwerenności w życiu pedagogicznym?

Generalnie w pedagogicznym sensie suwerenność póki co kojarzy się wyłącznie z problemem absolutyzacji władzy pedagogicznej, współczesnej i przyszłej tożsamości pedagogiki, hipotetycznej autonomii szkół i uczelni, indywidualizmu oraz pożądanego autorytetu, a zatem i samodzielności kształcenia i uczenia się. Bywa także poletkiem upolitycznionym, poddawany ideologizacji, technokratyzacji i instrumentalizacji. Używa się jej do realizacji, czyli aplikowania różnorodnych celów, stanowionych przez różne podmioty pedagogiczne, zarówno publiczne jak i prywatne.

Sam zaś poważny dyskurs pedagogiczny o suwerenności zarówno w pedagogice, jak i w ogóle o suwerenności władzy pedagogicznej w sensie problemowym de facto – nie istnieje, a jeżeli już jest – to w zdecydowanej mierze opiera się na intuicyjno-cząstkowej reintegracji oraz reinterpretacji wiedzy w tym zakresie, konstatawanej w ramach różnych dyscyplin naukowych, a przede wszystkim nauki o polityce i prawa.

Problematyka suwerenności pedagogicznej w tym i jej władzy – jest problemem kontrowersyjnym i niezmiernie wywołuje poznawcze zaangażowania intelektualne i emocjonalne, uruchamia także wielki opór skierowany przeciwko

podejmuwaniu tej problematyki publicznie. To zróżnicowanie opinii i przekonań jest w moim przekonaniu niewykorzystaną szansą uzyskania wiedzy o meandrach i mechanizmach funkcjonowania władzy pedagogicznej, osobowości i suwerenności pedagogów, studentów, uczniów, rodziców jak i suwerenów samej władzy pedagogicznej oraz o przyszłości tożsamości pedagogiki.

Aktualne jest tutaj także do uwzględnienia i rozważenia w tym kontekście zagadnienie istnienia oraz granic suwerenności wirtualnej w cyberprzestrzeni, tj. w cyberprzestrzeni edukacyjnej i wychowawczej (Czelodko, 2021, s.10; Skubisz, 2021a, s.229-245).

Genetycznie kategoria suwerenności i suwerenności pedagogicznej, jako określone zjawiska społeczne, cechy suwerenów władzy, a także określone paradygmaty – pozostają względem siebie współrzędne – jako teoria i praktyka, obie stanowią dla siebie źródło zasad i kryterium postaw. Swymi odniesieniami pryncypialnymi służą także paradygmatowi danego rodzaju pedagogiki i władzy pedagogicznej (tj. suwerena pedagogicznego).

Kwestia suwerenności pedagogicznej jest wciąż aktualna, nadal niedefiniowana, pojmowana powierzchownie i stereotypowo – tak w dyskursie publicznym, jak i naukowym – a przecież ten temat jest ambiwalentny oraz przynależny do szerszego dyskursu nt. pedagogicznej suwerenności życia szkolnego i akademickiego, form i granic suwerenności władzy pedagogicznej, a także perspektyw sensu kontynuowania współczesnego paradygmatu pedagogiki.

O pojęciu „suwerenności pedagogicznej”

Przedstawiona tu próba refleksji pedagogicznej nawiązuje do sensu wymiaru doskonałości problematycznej zjawiska suwerenności jako kategorii pedagogicznej, a zarazem i realnej idei. Otóż same zagadnienie suwerenności, w tym i jej formy tj. suwerenności pedagogicznej jest przejawem funkcjonalnej idealności tej kategorii, którą należy rozpatrywać przez pryzmat samej treści tej kategorii oraz problemów z nią związanych.

Niewątpliwie suwerenność jest kategorią i ideą abstrakcyjną wyłącznie w teorii i języku potocznym, w praktycznej zaś działalności pedagogicznej odnosi się przede wszystkim do określenia cech (przymiotów) podmiotów suwerenności, w tym i także suwerenów władzy pedagogicznej.

Suwerenność pedagogiczna, podobnie jak wiele innych kategorii teoretycznych w naukach społecznych, nie posiada jednej, spójnej definicji. Zarówno potoczne, jak i naukowe rozumienie tej kategorii przedstawia tylko ogólne i charakterystyczne cechy władzy pedagogicznej oraz tożsamości paradygmatu pedagogiki.

Samo pojęcie suwerenności pedagogicznej może być rozważane, analizowane, wyjaśniane w aspektach: filozoficznym (jako idei i wartości), socjologicznym (w kontekście zmian społecznych w strukturze oświaty i szkolnictwa wyższego oraz w strukturze władzy pedagogicznej) i psychologicznym (tj. świadomości człowieka, pedagogów, uczniów i studentów – suwerenność emocjonalna) oraz prawnym (legitymizacja władzy suwerennej, pedagogicznej).

Niewątpliwie suwerenność pedagogiczną, jedną z podstawowych idei (form) i kategorii pedagogicznych, w ujęciu filozoficznym można ją traktować, jako abstrakcyjną formę (ideę) logicznej całości (układu) obiektów tej suwerenności tj.: tożsamości paradygmatu pedagogiki – jako dyscypliny naukowej, systemu wychowawczego oraz systemu władzy pedagogicznej – jako ogółu norm

regulujących stosunki pedagogiczne między organami tej władzy, w ramach realnej rzeczywistości pedagogicznej.

Pozostałe zaś idee (formy) jak m.in.: samodzielność, podmiotowość, pedagogiczna powaga, przywództwo edukacyjne, tożsamość, autorytet – mają charakter abstrakcyjny, jako cechy określonych podmiotów i władzy suwerenności pedagogicznej.

Formy te są wzajemnie sprzężone, przenikają się wzajemnie oraz determinują cele władzy pedagogicznej, realizującej określoną politykę oświatową i edukacyjną. Schemat (model) niejako „współżycia” tychże form opisuje Bogusław Śliwowski w pracy pt. *Edukacja (w)polityce. Polityka (w) edukacji* (Śliwowski, 2015a).

Suwerenność pedagogiczna to nie tylko zatem sposób sprawowania władzy pedagogicznej, ale także idea abstrakcyjnej czy też demokratycznej albo autorytarnej jej reprezentacji w systemie społeczno-politycznym, jako zasady systemu wychowawczego.

Pedagogiczne wyobrażenie suwerenności w praktyce jest przede wszystkim artykułowane przez samych Suwerenów pedagogicznych, w ramach tzw. strategii kształcenia, dydaktyki, edukacji przez szkoły i uczelnie, definiując misyjne wizje rozwoju, a w rzeczywistości granice swojej partykularnej, własnej suwerenności (tj. władzy pedagogicznej) (Skubisz, 2021b, s.6-17).

Kryteria definicyjne pojęcia suwerenności pedagogicznej są niewątpliwie pochodną klasycznego pojęcia suwerenności wyobrażenia różnych punktów widzenia tj. statycznego, dynamicznego oraz sytuacyjnego – co w praktyce należy odwoływać się do samego sposobu określenia danej suwerenności. Jak to pokazuje praktyka pedagogiczna jest to zabieg bardzo trudny i złożony oraz skomplikowany z punktu widzenia metodologicznego. Jak dotąd pedagogika nie uporała się z występującymi tutaj sprzecznymi interpretacjami oczekiwań, założeń oraz nad stworzeniem pola badań nad figuratywnością władzy podmiotów pedagogicznych.

We współczesnej interpretacji pedagogicznej suwerenność może kojarzyć się z „arystotelesowską dynastią” i późniejszej myśli polityczno-prawnej, teologicznej oraz filozoficznego uzasadnienia suwerenności, tj. do „potestas i auctoritas” (Arystoteles, 2011; Ilski, 2019, s.29-47).

„Potestas” we współczesnej interpretacji pedagogicznej to niewątpliwie władza rodzicielska i pozostałe instytucjonalne władze pedagogiczne, jako suwereny tej władzy (np. minister, rektor, dziekan, kurator oświaty, dyrektor placówki oświatowo-wychowawczej, pedagogzy) w formule zbioru obowiązków, praw i powinności.

To pojęcie należy także rozumieć jako panowanie władzy pedagogicznej oraz jej wykonywanie w procesie administrowania systemem wychowawczym, systemem oświaty i szkolnictwa wyższego. Tym samym są to uprawnienia swoistych urzędów i urzędników pedagogicznych, którzy sprawują władzę najwyższą z prerogatywami i jej bezpośredniego wykonywania w określonych sytuacjach pedagogicznych (Nowak, 2017, s.131-154).

W ujęciu pedagogicznym „autorytet” (łac. auctoritas – powaga, wpływ, władza) – jest rodzajem relacji ‘dominacja-submisja’ w społecznościach ludzkich – pojawia się wówczas, kiedy jedna z osób lub grup, uznając zwierzchność (uprawnienie) lub znawstwo (wiedzę) drugiej, zawiera jej i akceptuje jej polecenia lub sądy, podziela jej postawy emotywno-dążeniowe.

Zjawisko autorytetu pedagogicznego związane jest zatem ściśle z pojęciem suwerenności oraz terminu „suwerenny” z perspektywy historii systemów poznawczych, społeczno-państwowych zwłaszcza zaś religijnych.

„Auctoritas” oznacza także powagę instytucji pedagogicznych (ich struktur i organów) oraz autorytetu prawa oświatowego i o szkolnictwie wyższym opartych na iuris consulti. Również swój nadzwyczajny autorytet należy odnieść do tekstów naukowych, tj. jakości prac naukowych (doktoratów, habilitacji), wydawnictw naukowych, artykułów i recenzji (Kieraciński, 2021, s.20-23).

Implikacje praktyczne suwerenności władzy pedagogicznej.

Suwerenność pedagogiczna jest niewątpliwie wieloznaczna kategorią pojęciową, że trudno jest o jej powszechną akceptację, tak w przestrzeni publicznej, jak i w naukach społecznych czy też humanistycznych. W tym kontekście należy mierzyć się z fenomenem tej władzy przez pryzmat konfliktu między suwerennością oświatowo-edukacyjną państwa w stosunku do jej obywateli.

W tym miejscu należy podkreślić, iż suwerenność pedagogiczna jest antropocentryczna – w tym sensie stanowi przecież produkt człowieka i właściwa jest tylko ludziom. Władze oświatowo-edukacyjne realizują tę suwerenność, jako rodzaj władztwa, które jest realizowany na trzech poziomach, tj.: panowania, rządzenia i zarządzania. Panowanie oznacza władzę zwierzchnią – Ministra Edukacji i Nauki i pozostałych strukturalnych władz pedagogicznych, nad całym systemem oświatowym i szkolnictwa wyższego. Panowanie to określa, jakim wartościom i interesom powinno się służyć, rządzenie dotyczy urzeczywistniania uznanych wartości i interesów przez organy wykonawcze władzy, zaś zarządzanie polega na bezpośrednim organizowaniu działania zgodnie z wolą władczą (Czputowicz, 2013, s.15). Zatem im większy ma zakres suwerenności władza centralna, tym niższy jest poziom suwerenności podmiotów edukacji – jeśli te nie mają możliwości realnego wpływu na stanowienie norm czy też rozwiązywanie zasadniczych problemów pedagogicznych. Suwerenność jest niewątpliwie rezultatem dynamicznego procesu wzajemnego tworzenia się prawa i polityki, lokujące się na granicy między nimi (tamże, s.24-27). Taka więc suwerenność – jest cechą stopniowalną, a jej zakres jest uzależniony właśnie od gotowości władzy pedagogicznej do decentracji swoich uprawnień na podległe jej podmioty – suwerenne osoby i instytucje. Suwerenność pedagogiczna jest zatem wiązką kompetencji, która zmniejsza się lub zwiększa w zależności od decyzji suwerena (Śliwowski, 2015b, s.27).

Władza pedagogiczna stanowi dynamiczną podstawę wszelkich interakcji i praktyk społeczno-pedagogicznych, która umożliwia zarazem ukonstytuowanie się suwerenności (podmiotowości, autonomii, samodzielności, indywidualizmu) uczestniczących w nich podmiotów pedagogicznych. Wywalczone w różnych miejscach przestrzeni pedagogicznej pozycje władzy łączą się w określony system (centrum) sprawowania władzy, który w praktyce zniewala wszystkie bez wyjątku podlegające mu podmioty pedagogiczne.

Pojęcie i wyrażenie suwerenności pedagogicznej nie tylko służy informowaniu, stwierdzaniu stanów funkcjonowania modelu suwerenności, w tym i władzy pedagogicznej, ale także wyzwalają określoną aktywność i działania podmiotów pedagogicznych ukierunkowane na założone cele przez tę władzę, z wykorzystaniem dostępnych i wytworzonych środków pedagogicznych. Ta

sprawcza funkcja suwerenności pedagogicznej jest obserwowana w codziennych interakcjach pedagogicznych – w działaniu.

Sam termin „działanie” – jako kategoria pedagogiki jest wieloznaczny. Jak pisze Friedrich W. Kron – pojęcie działania winno służyć do opisu tych ważnych pedagogicznie procesów, które są pojmowane jako symboliczne interakcje, i kiedy można założyć lub zakłada się, że działające w nich podmioty interpretują swoje działanie (Kron, 2012, s.54-55). Dotyczy to także realizacji (wdrażania) idei suwerenności pedagogicznej, która niewątpliwie ciągle się definiuje i interpretuje w określonym działaniu procesu pedagogicznego.

Konkluzja. Suwerenność w ujęciu pedagogicznym, tj. jej pojęcie, definicja oraz zakres stosowania w praktyce pedagogicznej stają się w moim oglądzie centralnym i najważniejszym ekranem pedagogicznym funkcjonowania władzy pedagogicznej, na której dzieją się określone wydarzenia i sytuacje pedagogiczne, dotyczące kategorii suwerenności, jako pożądanej cechy tej władzy, w tym także suwerenności ucznia, studenta, nauczyciela, pedagoga oraz rodziców.

Kwestia obecności suwerenności w teorii i praktyce pedagogicznej jest niewątpliwie wciąż aktualna, a jak wynika z prezentacji niniejszego artykułu – nadal nie definiowana, pojmowana powierzchownie i stereotypowo tak w dyskursie społecznym, jak i w praktyce pedagogicznej. Zagadnienie suwerenności pedagogicznej zatem ma niebagatelne znaczenie także w perspektywie sensu kontynuowania współczesnego paradygmatu pedagogicznego w ramach dotychczasowej jego tożsamości (autonomii i suwerenności).

LITERATURA

Arystoteles. (2011). *Polityka*, przeł. Petrycy z Pilzna, t. 1 i 2, Kraków: Horyzont Henryk Sułek.

Bodin Andegaweńczyk, J. (1958). *Sześć ksiąg o Rzeczypospolitej*, tł. R. Bierzanek, Z. Izdebski, J. Wróblewski, Warszawa: PWN.

Czaputowicz, J. (2013). *Suwerenność*, Warszawa: Polski Instytut Spraw Międzynarodowych.

Czelodko, R. (2021). *Mobilność wirtualna* [w:] *Forum Akademickie*, No 1, s. 10.

Einstein, A. (2021). *Jak wyobrażam sobie świat*, tł. i op. T. Lanczewski, Kraków: Copernicus Center Press.

Herbut, J., Majdański, S. (1997). *Leksykon filozofii klasycznej*, Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL.

Ilski, K. (2019). *Potestas i auctoritas w rozumieniu władzy Konstantyna Wielkiego* [w:] *Horyzonty Polski*, Nr 33, ss. 29-47.

Kieraciński, P. (2021). Rozmowa z Grzegorzem Węgrzynem, *Wyrażnie widzimy kryzys recenzji* [w:] *Forum Akademickie*, Nr 10, ss. 20-23.

Kron, P.W. (2012). *Pedagogika: kluczowe zagadnienia*, przeł. E. Cieślík, Sopot: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne.

Nowak, J. (2017). *Pojęcie władzy w ujęciu Michela Foucaulta i Hannah Arendt* [w:] *Studia z historii filozofii*, Nr 1(8), ss. 131-154.

Skubisz, J. (2021a). *O cyborgizacji pedagogicznej w rzeczywistości nie tylko wirtualnej* [w:] *Kultura wobec kryzysu*, red. W. K. Pessel, Łomża-Siedlce: SSP „Stopka” im. Stanisława Zagórskiego w Łomży, Instytut Kultury Regionalnej i Badań Literackich im. Franciszka Karpińskiego, ss. 229-245.

Skubisz, J. (2021b). *Strategiczne wyzwania współczesnego paradygmatu pedagogiki w szkołach wyższych* [w:] *Інноватика у вихованні. Збірник наукових праць*, МОН України Рівненський Державний Гуманітарний Університет, Рівне, Випуск 13, 2021, ss. 6-17.

Sylwestrzak, A. (2002). *Filozofia suwerenności i sprawiedliwości* [w:] *Studia Prawnoustrojowe*, Nr 1, ss. 7-22.

Szlachta, B. (2015a). *Suwerenność. W poszukiwaniu (problematicznych) źródeł koncepcji* [w:] *Horyzonty Polityki*, Vol. 6, Nr 14, ss. 11-33.

Szlachta, B. (2015b). *Projekt badawczy „suwerenność – przemiany kategorii w ujęciu teoretycznym”* – sfinansowany ze środków Narodowego Centrum Nauki przyznanych na podstawie decyzji nr DEC-2012/05/B/HS5/00756 z 7.12.2012r.

Śliwowski, B. (2015a). *Edukacja (w) polityce. Polityka (w) edukacji. Inspiracje do badań polityki oświatowej*, **Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls”**.

Śliwowski, B. (2015b). *Polityczne uwarunkowania „bolszewizmu” w etatystycznej polityce oświatowej III RP* [w:] *Horyzonty Wychowania*, Nr 31, ss. 15-46.

Tacik, P. (2015). *Dylematy suwerenności – recenzja książki: Państwo a prawo międzynarodowe jako system prawa*, Roman Kwiecień (red.), *Lublin 2015*, „Problemy Współczesnego Prawa Międzynarodowego, Europejskiego i Porównawczego”, vol. XIV, A.D. MMXVI, ss. 188-195.

REFERENCES

Arystoteles. (2011). *Polityka*, [Politics]. przeł. Petrycy z Pilzna, t. 1 i 2, *Krakov: Horyzont Henryk Sulek*. [in Polish]

Bodin Andegawencyz, J. (1958). *Szesc ksiag o Rzeczypospolitej* [Six books about the Republic of Poland]. T. I. R. Bierzanek, Z. Izdebski, J. Vroblevski, *Warszawa: PVN*. [in Polish]

Czaputovicz, J. (2013). *Suverennosc* [Sovereignty]. *Warszawa: Polski Instytut Spraw Miedzynarodowych*. [in Polish]

Czelodko, R. (2021). *Mobilnosc virtualna* [Virtual mobility]. V: *Academic Forum* [v:] *Forum Akademickie*, No 1, s. 10. [in Polish]

Einstein, A. (2021). *Jak wyobrazam sobie swiat* [As I imagine the world]. tl. i op. T. Lanczewski, *Krakov: Copernicus Center Press*. [in Polish]

Herbut, J., Majdanski, S. (1997). *Leksykon filozofii klasycznej* [A lexicon of classical philosophy]. *Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL*. [in Polish]

Ilski, K. (2019). *Potestas i auctoritas v rozumieniu vladzy Konstantyna Wielkiego* [Potestas and auctoritas as understood by Constantine the Great]. V: *Horyzonty Polski*, No 33, ss. 29-47. [in Polish]

Kieracinski, P. (2021). *Rozmowa z Grzegorzem Vegrzynem, Vyrznie vidzimy kryzys recenzji* *An interview with Grzegorz Węgrzyn*. [We clearly see the crisis of reviews]. V: *Forum Akademickie*, No 10, ss. 20-23. [in Polish]

Kron, P.V. (2012). *Pedagogika: kluczowe zagadnienia* [Pedagogy: key issues]. przeł. E. Cieslik, *Sopot: Gdanskie Wydawnictwo Psychologiczne*. [in Polish]

Novak, J. (2017). *Pojecie vladzy v ujeciu Michela Foucaulta i Hannah Arendt* [The concept of power as perceived by Michel Foucault and Hannah Arendt]. V: *Studia z historii filozofii*, No 1(8), ss. 131-154. [in Polish]

Skubisz, J. (2021a). *O cyborgizacji pedagogicznej v rzeczywistosci nie tylko virtualnej* [About pedagogical cyborgization in not only virtual reality]. V: *Kultura*

vobec kryzysu, red. V. K. Pessel, Lomza-Siedlce: SSP „Stopka” im. Stanisława Zagorskiego v Lomzy, Instytut Kultury Regionalnej i Badan Literackich im. Franciszka Karpińskiego, ss. 229-245. [in Polish]

Skubisz, J. (2021b). *Strategiczne wyzwania wspolczesnego paradygmatu pedagogiki v szkolach wyzszych* [Strategic challenges of the contemporary pedagogy paradigm in universities]. V: *Innovatika u vihovanni. Zbirnyk naukovykh prats*, Ministerstvo Osvity i Nauky Ukrainy Rivnenskyi Derzhavnyi Humanitarnyi Universitet, Rivne, Vypusk 13, Ukraina 2021, ss. 6-17. [in Polish]

Sylwestrzak, A. (2002). *Filozofia suverenności i sprawiedliwości* [Philosophy of sovereignty and justice]. V: *Studia Prawnoustrojowe*, No 1, ss. 7-22. [in Polish]

Szlachta, B. (2015a). *Suverennosc. V poszukiwaniu (problematic) zrodel koncepcji* [Sovereignty. In search of (problematic) sources of concepts]. V: *Horyzonty Polityki*, Vol. 6, No 14, ss. 11-33. [in Polish]

Szlachta, B. (2015b). *Projekt badawczy „suverenosc - przemiany kategorii ujeciu teoretycznym* [Research project „Sovereignty - changes of category in theoretical approach”] - sfinansowany ze srodkow Narodowego Centrum Nauki przyznanych na podstawie decyzji No DEC-2012/05/B/HS5/00756 z 7.12.2012 r. [in Polish]

Sliverski, B. (2015a). *Edukacja (v) polityce. Polityka (v) edukacji. Inspiracje do badan polityki oswiatowej* [Education (in) politics. Politics of (in) education. Inspirations for the research of osvietovej politics]. Krakov: Oficyna Wydawnicza „Impuls”. [in Polish]

Sliverski, B. (2015b). *Polityczne uwarunkowania „bolszewizmu” v etatystycznej polityce oswiatowej III RP* [Political uwarunkowania of "bolshevism" in the etatist politics of osvietovej III RP]. V: *Horyzonty Wychowania*, No 31, ss. 15-46. [in Polish]

Tacik, P. (2015). *Dylematy suverenności - recenzja ksiazki: Panstvo a pravo miedzynarodowe jako system prava, Roman Kwiecien (red.), Lublin 2015*, [Dilemmas of sovereignty - book review: The state and international law as a prava system, Roman Kwiecien (ed.), Lublin 2015], „Problemy Wspolczesnego Prava Miedzynarodowego, Europejskiego i Porownawczego, vol. IksIV, A.D. MMIksVI, ss. 188-195. [in Polish]

СУВЕРЕНІТЕТ В ПЕДАГОГІЧНІЙ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИЦІ

Скубіш Йоланта

доктор наук в галузі педагогіки, доцент
гуманітарно-економічної академії міста Лодзь,
член Товариства соціальної педагогіки при
Комітеті педагогічних наук Польської Академії Наук в Варшаві,
м. Лодзь, Польща
ORCID: 0000-0002-2171-4454
e-mail: j.skubisz@wp.pl

Анотація. Питання суверенітету та його форми, тобто педагогічного суверенітету (суверенітету в педагогіці), є надзвичайно важливим не лише в теорії, а й у педагогічній практиці. З одного боку, з багатьох доктринальних міркувань неможливо маргіналізувати питання про ідентичність педагогічної парадигми та ознаки (рисни) суверенітету педагогічної влади у процесі виховання, навчання та освіти, а з іншого – тема суверенітету в педагогіці пов'язана з низкою стереотипів і упереджень, які разом із світоглядом окремих авторів пронизують суперечливу ідею суверенітету перш за все у межах педагогічного авторитету.

Стосується це і визначення та дослідження різноманітних видів об'єктів (предметів), що представляють інтерес для самої педагогіки, тобто ідентичності, свободи слова, поглядів і вчень, самостійності, авторитету, автономії, суб'єктності, індивідуалізму, розуму, різного роду знань, відповідальності і особливо ознаки «суверенітету і суверенності».

Суверенітет у педагогічному розумінні, тобто його поняття, визначення та сфера застосування в педагогічній практиці стає центральним і найважливішим педагогічним відображенням функціонування педагогічної влади, де відбуваються певні події та педагогічні ситуації щодо категорії суверенітету як бажаної ознаки цієї влади, включаючи суверенітет учня, студента, вчителя, вихователя і батьків. Питання наявності суверенітету в педагогічній теорії та практиці, безперечно, залишається актуальним і досі не визначеним, усвідомленим поверхово і стереотипно як у соціальному дискурсі, так і в педагогічній практиці. Тому питання педагогічного суверенітету має важливе значення і з точки зору сенсу продовження сучасної педагогічної парадигми в межах її існуючої ідентичності (автономії та суверенітету).

Представлена публікація є спробою виявлення стереотипів та пошуків концептуалізації знань про абстрактну ідею педагогічного суверенітету (суверенності в педагогіці), яка все ж таки реально існує.

Ключові слова: суверенітет, педагогічна влада, авторитет, суверенність.

Стаття надійшла до редакції 11.02.2022 р.